

3. Матвеев Л.П. Соревновательная деятельность и система спортивных соревнований. Уч. пособие. — М.: РИО РГАФК, 1996. — 79 с.
4. Пилоян Р.А. Индивидуализация подготовки спортсменов в видах единоборств: Автореф.дисс... . док.пед.наук. — М., 1985.

Олег ВИННИЧУК_(ЗМІСТ 224)

Становлення та розвиток лугових товариств у Східній Галичині в міжвоєнний період

Міжвоєнний період для галицьких українців характерний пошуком нових форм, методів та засобів боротьби за національне самовизначення, державну незалежність. Одним з таких, безперечно важливих засобів, був луговий рух, який поруч з іншими організаціями спортивного спрямування зробив значний внесок в усвідомлення українцями своєї сутності та ролі серед інших європейських народів. Унеможлививши легальну діяльність проукраїнських сил (політичні партії, об'єднання, товариства) польські владні структури намагалися остаточно ліквідувати державотворчі прагнення українців. За таких умов спорт надавав чи не єдину реальну можливість об'єднання.

Таким чином, 25 березня 1925 року в селі Підберізці Львівського повіту силами Романа Дашкевича та його однодумців постало перше "руханкове товариство і огневої сторожі "Луг"". Дане товариство було аналогом "Січі", про що свідчить документ Львівського воєводства від 4 вересня 1926 року, в якому говориться, що "товариство має намір продовжувати діяльність забороненої Львівської Повітової Січі, яка замінила назву "Січ" на "Луг" [16]. Доказом цього є спільні свята луговиків і січовиків, які вони проводили протягом 1925-1926 років. Так, у червні 1925 року на останньому Січовому святі у Львові взяла участь 32 лугових осередки [1, 60]. Після заборони "Січових Вістей" луговий часопис "Вісті з Лугу" був одночасно і органом "Січей", які ще продовжували діяти.

Отже, цілком закономірно можна вважати луговий рух продовженням січового. Щодо "Січі", то найдовше вона існувала в селі Горбачах Львівського повіту, яка осінню 1930 року (під час "паціфікації") була ліквідована [5, 248].

В статуті новоствореного товариства зазначалося, що "...Луг" — це є руханкове пожежарниче товариство. Воно несе поміч громадянству на випадок стихійних нещасть, але й самих членів товариства виховує на діяльність членів громадянства через культуру тіла й духу" [16].

З початком 1926 року розвиток лугових товариств характеризується певними труднощами, які базувалися на внутрішній, національній основі. Вже в березні 1926 року Жовтневий пленум ЦК КПЗУ зобов'язав комсомол посилити антимілітариску роботу серед учнівської молоді, і зокрема, в "буржуазних спортивно-військових організаціях "Луг"" [2, 123]. Прикро, що долаючи опір польської влади, керівництву лугової організації, крім того, доводилось витратити дорогий час на суперечки з КПЗУ, спростовувати її амбіційні заяви.

До того ж, у 1926 році виникли гострі суперечки між Луговою організацією та соціалістично-радикальною партією. Суть непорозуміннь зводилась до того, що "соціалістично-радикальна партія хотіла захопити Лугову організацію цілком під свої впливи" [11]. Керівництво "Лугів", звичайно ж, було проти цього, адже ще з початку їх діяльності було заявлено, що Лугова організація є позапартійною. Таким чином, розпочинати свою діяльність луговим товариствам довелося в непростих умовах.

Незважаючи на вищенаведене, "Лути" проводили велику культурно-освітню роботу, гартували українську молодь, привчали її до організованості та дисципліни. На липень 1926 року нараховувалось вже біля 500 товариств [15].

Зважаючи на сучасну актуальність практичної діяльності "Лугів", доцільно, на нашу думку, скорочено подати план їх роботи на вересень-жовтень 1926 року. Зазначимо, що подібні плани розроблялись на кожний місяць:

1) "Щонеділі і у свята улашувати сходини. На сходинах 30 хвилин відводити на руханкові вправи, 30 хвилин на пожежарничі вправи. Решта часу — читання часописів та книжок.

2) Луг, який ще досі не уладив свята-фестину, має обов'язково уладити якнайскоріше.

3) За гроші з внесків і з фестину закупити доміна, шахи, м'яч, книжки до бібліотеки. В дощеві дні замість руханки — гра в шахи і доміна.

4) В одну погоднію неділю зібрати ціле лугове товариство і по обіді піти на прогульку до ліса. Там проводити забави, ігри.

5) Вечорами — приготовляти аматорські вистави або концерти.

6) Раз у місяць перевести повні пожарничі вправи з драбинами і водою.

7) При кінці жовтня — вечорниця" [8, 10].

Як бачимо, практична діяльність лугових товариств, незважаючи на важкі для селян місяці року, була досить широкою та різноманітною, вирішуючи, таким чином, культурно-освітні та фізкультурно-спортивні завдання.

Важливе значення в діяльності лугових товариств відводилась естетичному вихованню своїх членів. Особливо цінним є те, що одним із засобів естетичного виховання були руханкові вправи. Зазначалось, що "...луговик і луговичка повинні мати почуття краси — в тій цілі робляться руханкові вправи, ... щоб тіло було гарне і здорове. Коли всі гарно і рівно вправляють, коли всі одіти в лугові однострої з луговими відзнаками — яка краса відділу і вправ" [3].

Як у січових товариствах, так і в лугових, основою їх педагогічної діяльності була фізкультурно-масова робота. Руханкові вправи мали велике організуюче, дисциплінуюче та виховуюче значення. Масове виконання вправ було дещо новим та незвичним для галицьких селян у післявоєнний період (1914 — 1919) — "...видно величезний запал, на площу, де роблять вправи, збігаються всі громадяни села. Навіть найстарші господарі приходять дивитися. Сідають під хатами, під плотами, закурюють люльки тай балакають, як цього син, а того внук роблять вправи" [7, 3].

Як бачимо, руханкові вправи були вагомим засобом виховання. Тут, на нашу думку, доречно згадати безсмертні вислови І.Боберського — "в тілесному вихованні лежить відродження нашого народу", "тілесні вправи — це твердий шлях, що веде народ до ціли" [12].

Необхідно зазначити, що в лугових товариствах з великою відповідальністю ставились до ведення документації. В кожному товаристві повинні бути наступні документи:

1. Книга протоколів. (Загальних зборів, засідань Ради, сходин членів, важливих подій).
2. Касова книжка. (Зазначається фінансовий прихід та розхід).
3. Список членів.
4. Інвентарна книга.

Однією з форм діяльності лугових товариств було проведення пожарничо-руханкових курсів. Як і в січових товариствах, вони проводились з метою підготовки кадрів. Як правило, курси проходили з наступною програмою: 1). Теорія пожарництва, 2). Вправи з сикавкою, 3). Руханкові вправи, 4). Як вести працю в товаристві. Традиційною для курсів була і культурно-просвітницька програма, зокрема, читання рефератів на теми з історії України.

Керівництво лугової організації постійно пропагувало та звертало особливу увагу на завдання, які ставляться перед товариством. Зазначалось, що "крім науки чисто фахових руханкових вправ і пожарничих справ, має товариство також великі культурно-освітні та педагогічні завдання. "Луг" організовує українську молодь, вчить любити український народ і землю, шанувати, цінити життя й красу, виховує українську несвідому масу в українську свідому націю, хоронить молодь від деморалізації корчмами, сільськими гультайками та міськими батярами" [16].

Своєю практичною діяльністю лугові товариства втілювали завдання, ідеї в життя — "де постав "Луг", там не ставало місця на п'ятики, біятики і авантури. Приходить неділя чи свято — гомонить майдан піснено, лави в зелених одностроях бадьоро вибивають крок під звуки рідної пісні. А вечорами сидить наша молодь у читальні ..." [14, 7].

На жаль, на шляху лугової організації стають неабиякі перешкоди, знову ж таки, внутрішнього характеру. В кінці 1926 року в черговий раз загострились суперечки між "Лугами" та соціалістично-радикальною партією, керівництво якої "додумалось" накласти на "Луги" податки в розмірі 10 та 20 злотих [6, 16]. Крім того, з метою поширення своїх впливів на лугову організацію, соціал-радикали заснували журнал "Луговик", як альтернативу "Вістям з Лугу". Зі сторінок "Луговика" (редактор О.Терлецький) партійці постійно цькували К.Трильовського, Р.Дашкевича.

Таким чином, створювалася досить заплутана ситуація, причини якої широкому загалу

важко було зрозуміти. В зв'язку з цим керівництво лугової організації проводило велику роз'яснювальну роботу. Зокрема зазначалось, що "...в падолисті, вийшло перше число "Луговика". Люди з-поза лугової організації (деякі члени Секретаріату соціал-радикальної партії) заклали навіть свою другу централю для Лугів — Головну Лугову Раду. Все це зробили на те, щоби розбити єдність Лугового брацтва, щоби навести оден Луг на другий. В ім'я чого? Тільки для своїх партійних інтересів і для заспокоєння своєї особистої амбіції" [13, 2]. Ситуація очевидна: при спробі підкорити "Лути", соціал-радикали наптовхнулись на рішучий опір, але програвати не входило в їх інтереси, і таким чином непорозуміння поглиблювалися.

З метою локалізації конфлікту 8 грудня 1926 року був скликаний з'їзд "Лугів". Завдяки агітації та пропаганді соціалістично-радикальної партії на час проведення з'їзду "Головна Лугова Рада", як опозиція, мала своїх прихильників у дев'яти повітах — Самборі, Зборові, Станіславі, Коломиї, Городенці, Косові, Рудках, Рогатині і Богородчанах. У названих повітах діяло 130 лугових товариств, 58 з яких не визнавали самозванної "Головної Лугової Ради" та її органу "Луговика" [4, 3].

У роботі з'їзду прийняло участь 123 представники лугових товариств. Опозиція, у складі 30 чоловік, відчуваючи свою неспроможність впливу на хід подій, покинула зал засідань. Було визначено, що на агітацію соціалістично-радикальної партії піддалось близько 10 відсотків всіх лугових товариств. На з'їзді ухвалено, що "Лути" є організацією всенародною та позапартійною.

Таким чином, політика соціал-радикалів не знайшла підтримки і була засуджена зібранням. В зв'язку з цим, сформовано нову організаційну структуру лугового руху. Обрано Центральну Раду Лугів на чолі з Виконавчим Комітетом. До комітету увійшли: д-р. Роман Дашкевич — голова, Михайло Козланюк, Володимир Федорчак, Антін Стефанишин, Петро Паскевич, Іванна Мамчаківна, Ольга Курцебівна, Богдан Абрагамовський. Керівництво луговою організацією було передане Виконавчому Комітету, як і її орган "Вісті з Лугу".

Отже, 1927 рік лугова організація зустріла вже внутрішньо опорядкованою. В 46 повітах діяло близько 800 товариств [14, 6]. Можна зробити висновки, що внаслідок необдуманих вчинків УСРП, луговому рухові нанесено значної шкоди. По-перше, лугова організація втратила біля 80 осередків, по-друге, даремно витрачався час та енергія на з'ясування стосунків і сварки.

1927 рік в діяльності лугових товариств характеризується організацією частих та численних повітових курсів, лугових свят. Зокрема відбулося 22 повітові наради, 18 курсів, на яких підготовлено 418 інструкторів, 8 повітових свят [10, 2].

В серпні 1927 року лугова організація пережила черговий удар. Польською владою ліквідовано Виконавчий Комітет Центральної Ради Лугів, а згодом і Повітові Комітети. Хоча в цілому, це суттєво не позначилось на розвитку лугових товариств. Немало товариств ліквідували, проте на їх місце засновувались нові, і в такий спосіб українці протестували проти політики польських владних структур.

Це судження підтверджується статистичним звітом стану лугової організації на кінець 1928 року [18]. Він дає можливість зробити порівняльний аналіз активності лугових товариств різних повітів, простежити шлях їх становлення, проаналізувати кількість ліквідованих товариств, виявити повіти, що найбільше піддавались соціал-радикальним впливам. Зважаючи на наукову цінність та актуальність вищенаведеного, на нашу думку, доцільно подати звіт повністю і в оригіналі.

Табл.1. Стан лугової організації на 1928 рік.

П о в і т	в 1928 році		з 1925 року		Стан на 1928 рік	Радикальних
	Засновано	Ліквідовано	Засновано	Ліквідовано		

1.Бережани	9	—	52	—	52	—
2.Березів	—	—	3	1	2	—
3.Бібрка	3	1	32	5	27	—
4.Богородчани	4	—	15	6	9	2
5.Борщів	10	1	27	1	26	—
6.Броди	8	1	16	2	14	—
7.Бучач	22	—	37	—	37	—
8.Городенка	—	5	28	15	13	8
9.Городок ягайл.	1	1	6	1	5	—
10.Добромилль	2	—	2	—	2	—
11.Дрогобич	—	—	19	19	—	—
12.Долина	5	—	9	—	9	—
13.Жидачів	3	—	6	1	5	—
14.Жовква	13	—	24	—	24	—
15.Заліщики	12	—	36	—	36	1
16.Збараж	6	1	21	1	20	3
17.Зборів	3	—	12	2	10	1
18.Золочів	2	—	6	—	6	—
19.Камінка стр.	2	—	2	—	2	—
20.Калуш	12	—	17	—	17	1
21.Коломия	—	26	26	26	—	—
22.Копичинці	1	—	19	—	19	—
23.Косів	1	4	18	4	14	4
24.Ланцут	—	—	1	—	1	—
25.Любачів	3	—	5	—	5	—
26.Ліско	1	—	1	—	1	—
27.Львів	4	4	49	7	42	1
28.Мостиска	8	—	19	2	17	—
29.Надвірна	2	1	19	2	17	3
30.Перемишль	15	2	41	2	39	—
31.Перемишляни	5	1	20	1	19	—
32.Печенижин	—	—	4	3	1	—
33.Підгайці	1	—	11	—	11	—
34.Рава руська	3	—	8	—	8	—
35.Радехів	1	—	2	—	2	—
36.Рогатин	—	30	43	33	10	2
37.Рудки	2	—	11	2	9	2
38.Самбір	—	—	28	28	—	—
39.Старий Самбір	2	—	3	—	3	—
40.Скалат	9	—	11	—	11	—
41.Сколе	1	—	10	—	10	—
42.Снятин	1	—	23	13	10	1
43.Сокаль	7	1	40	1	39	—
44.Стрий	—	2	5	2	3	—
45.Станіслав	—	—	19	19	—	—
46.Сянок	3	—	12	—	12	—
47.Теребовля	3	—	14	—	14	—
48.Тернопіль	—	—	36	—	36	5
49.Товмач	9	2	20	2	18	1
50.Турка	—	—	2	—	2	—
51.Чортків	1	—	11	—	11	—
52.Яворів	—	—	14	3	11	1

53. Ярослав	1	1	11	1	10	—
Разом	201	84	926	205	721	36

Якщо за критерій визначення національної свідомості, патріотизму взяти кількість заснованих лугових товариств, то найактивніші сільські громади були в таких повітах: Бережанському, Львівському, Сокальському, Перемишлянському, Тернопільському, Буцацькому.

Відомо, що польські владні структури ліквідували, перш за все, товариства, які відкрито та активно займалися політичною діяльністю, виконували військові вправи [14, С.7]. З цієї точки зору найбільш "політизованими" були Коломийський, Рогатинський, Самбірський та Дрогобицький повіти.

В справі подальшого розвитку лугових товариств зазначимо, що перша половина 1930 року була досить насиченою та багатообіцяючою. Засновувались численні товариства, відбувались Повітові свята. Лугове свято в честь 30-ліття заснування першої "Січі" і 5-ліття першого "Лугу", яке відбулось у Львові 14-15 червня 1930 року, рахують найбільш вдалим та добре організованим. Проте вже в кінці року, після проведеної поляками ганебної "пацифікації" праця в товариствах пішла на спад. Взагалі, 1930 — 1932 роки можна вважати роками занепаду лугової організації. Не проводились Повітові свята, фестини. Такий стан справ очевидно зумовлений страхом, посіяним наслідками "пацифікації". Отже, поляками зроблена чергова спроба ліквідації українського свідомого елементу. Протягом 1930-1932 років ліквідовано 600 товариств, близько 500 залишалось діяти [9].

У зв'язку з переходом на нові статuti, 1933 рік стає переломним в діяльності лугових товариств. Провід лугового руху був змушений це зробити так як постала конкретна проблема: або зовсім ліквідувати лугову організацію, або почати переговори з владою над можливостями відновлення ліквідованих "Лугів" та ведення подальшої праці. Такі переговори відбулися в травні 1932 року у Міністерстві внутрішніх справ. Представникам "Лугу" було заявлено, що лугова організація не може існувати в дотеперішній формі: "...або вона змінить статут на руханково-спортивне товариство і буде підлягати Уряду Фізичного виховання і Військової підготовки, або зрештуче з руханки і спорту і буде підлягати пожежарничій державній централі ім. Св.Фльоріяна" [11, 15].

Таким чином, організація могла бути або протипожежна, або руханково-спортивна. Після довгих нарад, роздумів вирішено було перейти на нові статuti. Відтепер товариство мало назву "Українського руханково-спортового товариства "Луг".

Нові статuti були неоднозначно сприйняті серед українського громадянства. Побутувала думка, що "Луги" "продались полякам" [11, 14]. Тільки після тривалої роз'яснювальної роботи вдалося переконати скептиків в тому, що саме так можна було зберегти організацію.

Тепер "Українське руханково-спортове товариство "Луг" головним своїм завданням вважало "фізичне і моральне виховання молоді". На думку керівництва "Лугу", досягнути цього можна було за допомогою наступних форм роботи: "1. Поширювати і пропагувати фізичне виховання і спорт; 2. Розвивати культурно-освітню діяльність; 3. Видавати часописи і підручники присвячені спортові, руханці і освіті" [1, 63-64].

Після цього праця в товаристві оживилася і вже в 1934 році "Луг" стає одним з найбільш популярних українських товариств. В 1934 році нараховувалось 430 лугових осередків, в 1936 — 718 товариств, в 1939 — вже 924, які об'єднували понад 30.000 членів [1, 64-65] — прогрес очевидний.

Отже, луговий рух є яскравим явищем в українській історії. Особливостями його діяльності було те, що він зумів зберегти нейтралітет щодо політичних партій, займався фізичним вихованням сільської молоді. Лугові товариства активно пропагували здоровий спосіб життя, виховували справжніх українських патріотів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухів І. Західно-українські молодіжні товариства "Сокіл", "Січ", "Пласт", "Луг". — Івано-Франківськ, 1992. 79с.
2. Байк Л. За освіту для трудящих. — Львів.: Вища школа, 1983. — 190 с.
3. Возняк М. Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії. — Львів, 1924. — 180 с.
4. Гайдучок С. І це і те про наші руханкові товариства// Січові Вісти. — Львів, 1924, ч.1-2. — С.13-14.